

ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU

I

23 - 25 MAYIS 2003

BİLDİRİLER

CİLT 2

Editörler

Prof. Dr. Zekeriya Kurşun
Doç. Dr. Ahmet Emre Bilgili
Dr. Kemal Kahraman
Celil Güngör

Tel. 0216 341 05 00
Fax 0216 391 60 61

ÜSKÜDAR
BELEDİYESİ

Üsküdar Belediye Başkanlığı
Üsküdar Araştırmaları Merkezi
Yayın No: 10

ISBN Takım No: 975-97606-6-5
ISBN Cilt-2: 975-97606-8-1

Editörler

Prof. Dr. Zekeriya Kurşun
Doç. Dr. Ahmet Emre Bilgili
Dr. Kemal Kahraman
Celil Güngör

Kapak, İç Düzen

Artus İletişim Sanatları
0212 347 02 20

Baskı, Cilt

Seçil Ofset
0212 629 06 15

İstanbul, Ocak 2004

Üsküdar Sempozyumu

Yer: Üsküdar Belediyesi Çamlıca Eğitim Merkezi

Tarih: 23-25 Mayıs 2003

Düzenleyen: Üsküdar Belediyesi

ÜSKÜDARLI AHMET TALAT ÖRNEĞİNDE MİLLİ VE TARİHİ DEĞERLERİMİZE SAHİP ÇIKILMASI

Nurettin Gemici*

*Evimin yandığına yanmadım emma Tal'at
Yandı bin beyti metnim ana hala yanarım.*

Bu konuşmam iki bölümden oluşuyor. Birinci bölümde Türkiye’de genelde hatıra yazma geleneğinin yokluğuna dair bazı tespitler yapacağım. Sonraki bölümde Ahmet Talat Beyin hayatı hakkındaki bildiklerimiz ile ölümünden sonra hakkındaki söylenenlere değineceğim.

18.-19. yüzyıllarda ve 20. yy. başında pek çok şair ve yazar ilim adamları vasıflarına sahip kişilerle ilgili yapılan çalışmalar batılı benzerleriyle kıyaslandığında yok sayılacak kadar azdır. Bu sadece bu sahadaki çalışmalardan kaynaklanan bir eksiklik olmayıp bunun diğer tarafını oluşturan şahısların da bu araştırmalara yardımcı olma noktasındaki sergiledikleri tutum ve davranışlarını da hesaba katmak gerekir. Bundan bu konuda yapılan çalışmaları küçümsediğimiz veya azımsadığımız anlamını çıkarmamak gerekir. Çünkü ancak bu konuda yapılan bu küçük çaplı ve mütevazı çalışmalar sayesinde bu şahısların varlıklarından haberdarız. Bu çalışmaların kaldığı veya olduğu yerde bırakılmayarak daha ileriye götürülmesi gerekir.

Bugün dünya da konuşanı kalmamış diller ve onların envanteri çıkarılmaya çalışılması veya nesli tükenmekte olan varlıklarla ilgili çalışmalar bize bu konunun sıradan bir çaba olmadığını göstermektedir. Eğer iktisat ilmi kabaca sonsuz istek ve arzuları az olan kaynaklarla dengeleme olarak kabul ediliyorsa biz de burada aynı tanımı bu tarz çalışmalara taşımalıyız. Bugün sayıları 60-70’e ulaşmış üniversitelerimizde buralardan mezun olmuş binlerce akademisyenimizle bu konulara eğilemiyorsak ne zaman bu sahalar el atacağız? Bu çalışmaların amatörlerin elinde ne hale getirildiğini görmek için bugüne kadar yayınlanan eserlere göz atmak yeterlidir. Veya ayrı üniversitelerde benzer konular defalarca evirilerek çevirilerek yeniden işlenilmesi yerine daha önce yapılmış bu güzide çalışmaları gün ışığına çıkarmak için çabalarımızı yoğunlaştırmamız daha uygun olmaz mı?

Bu kadarını bir tarafa bırakarak Üsküdarlı Ahmet Talat bahsine dönecek olursak, bu şahsın hayatı ile ilgili bilgiler ana hatlarıyla verebilen yegane eser olarak İbnü’l Emin Mahmut Kemal İnal’ın Son asır Türk Şairleri adlı çalışması gösterilebilir. Devrinde Flurinalı Nazım diye bilinen ve kendisine Şiir kralı ünvanı yakıştırılan Mehmet Nazım Özgünay’ın Ahmet Talat bey anısına hazırlanan “Edebiyat yolunda bir hitabe” adlı kitap hatırasına hazırlanan şahıstan ziyade bu kitabı hazırlayan Fulirinalı Nazım’ı anlatmaktadır.¹

* Dr.

¹ Bu konuda ansiklopedilere başvurduğumuzda karşımıza devrinin bu tanınmış şahsından söz eden çok az bir bilgi ile karşılaştığımızı belirtmek zorundayım. Ulaşabildiğim kaynaklardan *Türk ansiklopedisinde* ya-

Buna rağmen erişilmez birer şahık olarak bilinen şahıslar Abdülhak Hamit, Süleyman Nazif ve benzerlerinin bugün eserlerini toplu halde bulmak mümkün değildir. Eğer dünü ve dünde olanları ve toplumun en iyileri olarak bilinen şahısları tanımaz ve onların ne söylediklerinden haberdar olmazsak hem bugün hem de yarın karşılaşacağımız benzer hadiselerde ne yapmamızın veya ne yapmamamız gerektiğini bilemeyiz ve çoğunlukla hata yaparız. İbret alma ve ders çıkarmayı sadece ahlak ve din sahasına sınırlayıp da sadece bunlarla uğraşanların kullanacağı bir malzeme diye düşünmek eskilerin deyimleriyle tam bir fikr-i kasir sahibi olup dür-endiş olmadığımızı gösterir.

İbnü'l Emin Mahmut Kemal İnal'ın Son Şairler veya Son Hattatlar ve Hoş Sada eserlerindeki terceme-i hâl olarak tanımlayabileceğimiz çalışmalarda göze çarpan hususların başında bu kitaplarına kaydetmek istediği kişilerin öncelikle kendilerinin bu konuya ilgi göstermediklerini söyler. Fakat Ahmet Talat Bey ise böyle bir terceme-i hâl isteğini memnuniyetle yerine getirerek onun kendisinden talep ettiğinden başka ve onun beklentilerini aşacak ölçüde bir geniş hal tercemesi göndermiştir.

Bu tarz çalışmaların bizzat şahısların kendilerince kaleme alınması başlangıçta subjektif (yanlı) bir anlatım olarak algılanırsa da ilk elden olan bu bilgi doğru yorumlandığı takdirde objektif bir yargıya ulaşmamıza yardımcı olabilir. Yine en azından ilgili şahısların hatıralarını kaleme almaları onların hayatlarını ve devirlerindeki olayları anlamamıza yardımcı olurdu. Ne yazık ki bu aydınlarımız arasında pek revaçta olan bir çalışma biçimi değildir. Bu konularla ilgili olarak İlber Ortaylı da Milliyet gazetesindeki 'Hüsrev Gerede'nin anıları' adlı bir kitap ile ilgili bir tanıtım yazısında, her ne kadar hatıraları içinde çok önemli şeyler bulmamakla birlikte Hüsrev Gerede'nin tarihe bir hizmette bulunduğunu söyleyerek başta bürokratlarımız ve siyasetçilerimizin en azından o devrin dışışleri çalışanlarının ordu mensuplarının da hatıralarını yazmalarını temenni eder. Ortaylı şu sözleriyle bu meseleye bakış açımızın aynılığını ortaya koyar "Türk asker ve sivil bürokrasisinin önemli bir kısmı yaşadıklarını ve yaptıklarını kaydetmiyor."²

Bu bakımdan Türkiye'de yazılan tarih ve araştırmalarda bir eksiklik ve zaman zaman anlaşılmazlık veya tezat durumlar ortaya çıkmaktadır. En azından yakın tarihimizin tanıkları yaşadıklarını ve çalışmalarını yazarak sağlıklarında veya ölümlerinden sonra faydalanılmak üzere bırakabilecekleri araştırma merkezleri oluşturulabilir. Bu kişilerin hatıralarını sağlıklarında yazarlarsa cevap hakkı oluşur ki bunun örnekleri Meşrutiyetten sonra Küçük Said Paşa ve Kamil Paşaların hatıraları sonunda çıkan polemik tarzında tartışmalarda görülür. Bu bilgilerin kullanılması ve faydalanılmasına izin verilme hakları ile ilgili düzenlemeler yapılmalıdır. Bu sayede en azından kim ne düşünmüş ve bu konu hakkında ne geliştirmiş soruları hiç olmazsa gelecek nesillerde cevabını bulur. Özellikle bu günkü devletin güvenlik ve istihbarat birimleri dışta tutulursa herkesin söylemek istediği fakat söyleyemediği hususlar olmuştur.

İbnü'l-emin Mahmut Kemal de aynı şekilde yazmış olduğu kitaplar için tercüme-i hal isteklerine karşı olan ilgisizlik hususunda hep şikayetçi olmuştur. Maddi bir sebebe bağlı olmayarak yaptığı bu çalışmanın gecikmesine amil olarak bu tembelliği görür.

rım sahife, ayrıca İbrahim Alaaddin Gövsa'nın *Türk Meşhurları*'nda; bir iki paragrafla geçiştirilmiştir. Bak. *Türk Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1981 cilt 30, s. 218; *Türk meşhurları ansiklopedisi* edebiyatta, sanatta, ilimde, harpte, politikada ve her sahada şöhret kazanmış olan Türklerin hayatları eserleri Yedigün Matbaası İst., 1946, s. 374.

² Ortaylı, İlber, Albay Hüsrev Gerede'nin anıları, *Milliyet gazetesi* 30 Aralık 2002.

Ahmet Talat Bey'in hayatından bazı çizgileri aktarmak gerekirse şunlar söylenebilir.

- Babası Ahmet Ağa sarayda eğitim alarak, askerlik mesleğinde karar kılmış ve binbaşılığa kadar yükselmiş ve gördüğü saray terbiyesinin bir neticesi olarak musiki yetenekleri gelişmiştir. Annesi de aynı şekilde sarayda hocalık yapan ve ders vekili Emekçi Zade Hafız Ahmed Efendinin kızıdır.

- Ahmed Talat 1858 (rebiulevvel 1275) yılında Üsküdarımızın İhsaniye mahallesinde doğdu.

- Babasının memuriyetle görevli olduğu Van'dan babasının 1863'te ölümü üzerine annesiyle İstanbul'a döndü. Ailesine emekli maaşı bağlandı. O da mahalle mektebine başladı.

- Mahallelerinde yaşayan Nakşibendi büyüklerinden Hafız Ömer Efendi isminde bir zattan himaye gördü. Onun vesilesiyle Mevleviliğe intisap etti. Bu tanışıklık onu ileride mevlevi semayeni olmaya kadar vardırıyordu.

- Bu zatın vefatından sonra o sıralarda 12 yaşında olan müellifimiz hamisiz kalınca ağabeyi Mustafa Bey'in memuriyet yaptığı Yenişehir Fener'e annesiyle birlikte gitti. Orada İbtida ve Rüşdiye eğitimine başladı. Buradaki 5-6 yıllık bir eğitimden sonra tahsilinin geri kalanını İstanbul'da Paşakapısı rüşdiyesinde tamamlayarak buradan şehadetname aldı.

- Bahriye mektebine girme arzusu annesi tarafından engellendi. Çok ağlaması da bir fayda vermedi. Bu tarihten itibaren medrese usulünde dersler almaya başladı. İlk hocası Berkofçalı Abdurrahim İlmi efendi olup onun derslerinde Molla Cami'ye kadar geldi.

- Ağabeyinin Yenişehir'den Berat Telgraf Müdürlüğüne tayini ile birlikte onunla gitti. Burada önce Emin Efendi isminde Arnavut asıllı birisinden ders alırken bunun Rabbülcehl (yani tam bir kara cahil) oluşu nedeniyle azliyle Yekçeşm Halil Efendiden derslere devam etti.

1877'de İstanbul'a geri döndü. Selimiye Camiinde klasik medrese ve ayrıca Tahsin efendinin de Batılı tarzda derslerine devam etti. Köy Sancaklı Hacı Abdülkadir efendiden Arapça ve Diyarbakırlı Hoca Refet'den Farsça dersleri aldı. Edebi bilgisini bu derslerle geliştirdi. Zamanın derbeder, kalenden şairlerinden Kalender Resul, Hayret (Adanalı) Hicri ile dostluk kurdu. Daha sonra bunlarla olan dostluğunu Hakkı Bey, Hersekli Arif Hikmet ve Süleyman Salim Beyleri de ilave ederek zenginleştirdi.

- 1879 (1295 16 Haziran) imtihanla 200 kuruş maaş karşılığı Adliye Nezaretinin muhasebe kalemine girdi. Burada 19 seneden sonra kalemin müdürlüğüne ve daha sonra Bahriye Nezareti müsteşarlığına tayin olundu.

- 1910 yılında emekli edildi.

- Memuriyeti esnasında değişik gazetelere yazılar yazardı. Bir ara Saadet gazetesi-nin başyazarlığına getirildi. Ertuğrul Fırkateyninin batması ile ilgili yazdığı Mersiye sansüre takılarak yayınına izin verilmediği gibi bu tarz şeylerin halkı kıskırtmak anlamına gelebileceği düşünülerek uyarıldı. Kendisinin de hakkında bir dörtlük de yazdığı istibdat idaresi tarafından yeni tabirle refüze edildi. Bunun üzerine dönemi eleştiren şu ünlü dörtlüğünü yazdı:

*İstemem devlet aleyhine evimde güftügü
Sonra bak jurnal ederler herkesin namusu var
Askeriden, şeyhden, kıssisden, küttabden
Hazret-i şahı cihanın it kadar casusu var'*

- Bu uyarıdan sonra yayın dünyasından çekildi.

Bu arada o günkü sıkıntılı dönemlere rağmen arkadaşlarıyla biraraya gelerek mesut vakitler geçirdiğini kendisi ifade etmektedir. Zamanın tanınmış edebiyatçılarından Şeyh Vasfi, İsmail Safa, Eşref, Celal Paşa vd. buluşurlardı. Bu arada Şair Nedim'in kabrini arayan Damat Mahmud Paşa ile karşılaştılar ve tanıştılar. Onunla olan görüşmeleri paşanın Avrupa'ya kaçışına kadar sürdü. Bu günleri teessürle anmasını İbnülemin daha önce yaşadığı bir tecrübeye dayanarak o günlerdeki yapılan demlemelere tahassur olarak değerlendirmektedir.³

- Hayatının son safhasında 36 yıllık tasarrufuyla yaptırabildiği evi yandı. Bu aydınlarımızın bir talihsizliğidir de denilebilir. Her şeyini evinde saklayan ve genellikle oturdukları evleri ahşap olan pek çok kişi gibi Ahmet Talat Bey de bundan çok zarar görmüştür.

Bunun üzerine şu beyitleri söylemiştir. Burada Arapça ev anlamına gelen beytle bir teşbih sanatı yapılmıştır:

*Rahat yüzü görmedim ve görmem
Bir lâhza bu gam sera evinde
Varken bu kadar güzide beytim
Kaldım yine ben kira evinde*

Teessürünü şu beyitle sürdürdü:

*- Evimin yandığına yanmadım emma Talat
Yandı bin beyti metnim ana hâlâ yanarım.*

Bu yangın esnasında II. Abdulhamit dönemine ait manzum bir tarihçesini, Hemdemi'nin Osmanlı sultanlarına ve isimlerine ve saltanat dönemlerine ait manzumesi ile bunun ilavelerle Mehmed Reşad'a kadar genişletilmiş şeklini ve Rus-Japon sefername-sini kaybetti. Bu sonucunun bir suretinin bulunduğunu söylüyor. Ayrıca "Zeman-ı Sadet" adlı geçen devirden bahis olarak yazılan manzum eseri bulunmaktadır.

- Annesinin ölümünden sonra evlenmek zorunda kaldı. Ömer Faruk Zeynüislam adında bir oğlu oldu.

Ahmet Talat Bey mevlevi meşrep bir zat olduğu için hicri 1310 (1893-1894?) Bahariye mevlevihanesinde sema çıkardı.⁴ Sema çıkarmaktan kasıt yani semazen olarak mevlevi semalarına katılabilmek için gerekli olan eğitimi tamamladı.

Üsküdarlı Talat diye şöhret bulan bu değerli şair 15 Eylül 1926 (7 Rebiülevvel 13459 İhsaniye'de Çiçekçi kahvesi civarındaki evde vefat etti, vasiyeti gereği Şair Nedim'in kabri yanına defnedildi.

³ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, c. 1, s. 61 III. baskı 1988.

⁴ Sema çıkarmak, mevlevi tabirlerindedir. Sema denilen dönmeyi öğrenme yerinde kullanılan bir tabirdir... Semaya meşk tahtası denilen ve ortasında bir çivi bulunan bir tahta üzerinde başlanırdı. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Türk Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. III, s. 166, Milli Eğitim Basımevi, İst. 1983.

Ölümünden sonra hakkında pek çok senakar yazılar yazılmıştır. Bunların tamamına yakını yukarıda zikri geçen Fulirinalı Nazım adıyla meşhur Mehmet Nazım Özgünay'ın "Edebiyat yolunda bir hitabe" adlı çalışmasında bulunabilir.⁵ Zaten Flurinalı Nazım'ı daha devrinde İbnü'l Emin Mahmut Kemal (İnal) Talat'ın hasbi kethudası diye isimlendirmiş. Fulirinalı Nazım ise bu sözü çok kabullenmemekle beraber kitabında anlatılanlardan anlaşıldığı şekliyle bu bahsedilen görevi bihakkın yerine getirdiği anlaşılıyor.

Hakkında yazılanlar

Bu kitap içinde yazısı olan Salih Saim ismindeki üdeba'dan arkadaşı şunları söylemektedir:

"Üsküdar'lı Talat: Üsküdar şehrimizin şair-i meşhuru ve mağfuru, bu mübarek zat, çoğumuzun üstadı olduğu gibi nâm-ı muhteremi ilelebed, elsine-i ârâ-yı tekrim ve rahmet olan eâzımla yad olunacaktır.

Evet kendinin derecesi fevken fevk şiiiriyetinde arzı iktidar ve azm dar'ül-karar eden kim bilir, ne kadar zat vardır ki bu gün isimleri yeni değil, eski nesilce bile meçhuldur. O bir mazhariyettir, mazhariyet-i mümtazedir ki, her abde müyesser, her ferde mukadder değildir. Hal-ı hayatında ehl-i ihtiram-nâm ve ba'de'l vefat ibkay-ı nam eyleyen nasibdaran memduhiyyetin kama hayru hasenatı, kimi fazlû kemâlâtı kimi taat ü ibadet ile yâd-aver ta'zim olur, durur.

Üsküdarlı Talat'ın bu mahviyetperver şair-giran kıymetin en büyük fazileti mehasini ahlakı ve cibilliyeti idi. Herkes iyi bilir, her şeyi güzel görür, kimse hakkında fena söz söylemez. Şakirdâne şiir ve inşasının en adî nazım ve nesrine bile mükemmel derdi.

- O ne halukiyetti ya rabbi, müddet-i ömründe vech-i daima gülmüş, eyyam-ı hayatında kimseyi incitmemiş mütebessim çehresinde yalnız ta'zimkârı ve takdirkârı fazlu iktidarı olduğu zül itibar değil, her zihayata ve bütün kainata manevi muhabbet ve hürmet okunurdu. Tarz-ı kadim üzere vücuda getirdiği eş'arın, enafis-i âsârın yüz seksenini tarihler teşkil ederdi. Hafızası pek kuvvetli dimağ-i irfanı çok vüsatlı idi. Dilerse hemen her kelam-ı mensurundan bile tarih çıkarır, edebiyat ve kıtatundan çoğunu bilirtical söylerdi.

İbnülemin Mahmut Kemal'in Talat hakkında mütalaları şöyledir:

Mütevefâ Flurinalı Nazım, Talat merhûma dair yazdığı "Ebediyyet yolunda bir hitabe" isimli kitaba konmak üzere bir makale reca etmişti, Talat'a tealluku sebebiyle yazmıştım. Makalenin bir kısmını buraya dercediyorum.

"Mebadii şebâbda bir gün Babialiye kalem arkaşarımdan Yenişehirfenarlı Hüseyin Haşım merhum ile tanımadığım -kısaca boylu, seyrek sakallı, beşuş- bir zata tesadüf etdim. Haşım bizi birbirimize tanıttı. "Üsküdarlı şair Talat Bey" namı bana yabancı gelmedi. O sıralarda gazetelere yazı yazmaya başladığımdan benim ismim de ona bigane görünmedi. İşte o günden vefatına kadar aramızda samimi bir muhabbet ve hürmet devam etti.

Talat'da gördüğüm âli meziyetlerden biri, ef'al ve âkvalinin rüzgara tabi olmamasıdır. Hiçbir vakit etvarı tarrarane göstermedi. Dem-i ikbal ve idbarda refat u güftarını

⁵ Fulirinalı Nazım (Mehmet Nazım Özgünay) Edebiyyet yolunda bir hitabe Ahmet Kamil ve Şurakası matbaası, İst. 1928.

değiştirmede. Şairleri, sebatsızlıkla itham edenler, Talat'ı istisna etmelidirler. O, zaten müstesna bir mahluk idi. Bütün aşınalarının muhabbet ve hürmetini kazanmışdı. Kemalini hazmedenlerdi. Ne vakit buluşsak -sinnen ve liyakaten mütefevvik olduğu halde- kendini şakird, beni üstad hükmünde tutardı. Mektublarımı, hatta adi bir puslamı bile kemal-i itina ile saklar, yararı irfanına göstermekten mahzuz olurdu. Bu mütevaizane ve kadirşinasane haller, bizim kemalimizden ziyade onun kemal-i faziletini isbat eder. Ehli meziyyet, meziyyeti nefsinde değil, başkalarında görür. Hastalığı hengamında bir gün esbak Sadaret müsteşarı Ali Fuad (Bey) le evine gittik. Mukavele vechile Süleyman Nazif de geldi. O kadar latif ve zarif musahabe edildi ki biçare hasta “Hayatımı iade etdiniz” dedi. Biz de onun dilruba sözlerinden hayat bulduk.

Erbabı kemalin -tabir muvafık ise- “Hasbî kethudası” olan Filorinalı Nazımın delaleti insaniyetkârânesiyle Talat, Gülhane Hastahanesinde tedavi edildiği esnada iadete gitdim. Refikasıyla oğluna ve oradaki hastalara hitaben hakkımda tebci-amiz sözler söyledikten sonra “Sen yaşamalısın ki mürüvvet de yaşasın. Allah-ı Zülcelâl, mahlukâtından pek o kadar lüzumu olmayanların hayatını sana bahşetsin” tarzında şairane dua ve büka etdi.

Hastahnedeki sıklub evine döndükten sonra bir gün ziyaret etdim. Beyhuş bir halde bulunduğunu, benden evvel gelen Nazım'ın civardaki kahvehaneye gittiğini söylediler. Yanına çıktım. Ayak sesini işidince gözünü açdı. Beni görünce mesrur oldu. İbnülemin Emin Mahmud Kemal'in yayımlanmış eserlerinin tamamını okumuş biri olarak şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki,

İbnülemin'in devrinde tanıyıp hakkında tamamen müsbet kanaat sahibi olduğu kimselerin belki de başında Üsküdarlı Talat bey gelir.⁶

Talatın hastalığı esnasında felek imzasıyla Yeni Ses gazetesinde yazılan yazıda “Kadirşinaslık bir lazimedir” adlı hakperest bir yazıdan bahsetmemek omaz.

“..... bu mükaddime ile bir şairden bahsetmek istedim. Bu adam, Türkçede en sesli şiiri söyleyenlerdendir. Hayatı matbuatda Naci muasırını addedilecek kadar eski iken en yeni mevzulara dair yazdığı şiirlerdeki kıvraklık, gene şairlerimizi imrendirecek kadar barizdir. Lisana bihakkın tasarruf etmiş olduğu için şiirlerinde değil manasızlık, hatta taksire de tesadüf edemezsiniz. Bu adem, zaman zaman, hadise hadise imzasını gazetelerde gördüğümüz Üsküdarlı Talat Beydir. Yarım asra yakın bir zemandır, sözün ve hissin fikir ve kalb üzerindeki tesirlerini telife uğraşan bu adem, bir üstad idi. Yegane kusuru, mezayasını satmak istememesi ve büyük eksigi, ona enzar-ı ammeyi çağırarak bir çığırtkanı olmamasıdır.⁷

Bu yazıyı İbnülemin devrinde şöyle değerlendirmiştir.

Aferin Felek! Nafizunnazar bir yazar imişsin. “Mezaya” satılmadıkça ve “enzar-ı ammeyi çağırarak çığırtkan tedarük edilmedikçe, meziyyet sahibi sanılan ulular arasına katılmanın ve bazarı itibarda yüksek fiatle satılmanın ihtimali olmadığını kırk yıldan beri tecrübe etmekteyiz. Ne yapalım ki hakiki meziyyet sahipleri, meziyyetlerini satmağa en büyük meziyyetsizlik addediyorlar ve “çığırtkan” tedarük etmeyi meziyyetlerine ve izzeti nefislerine yakıştıramıyorlar da satmağa ve satdırmaya tenezzül etmiyorlar.

⁶ İbnülemin Mahmut Kemal, age, s. 1892-1894.

⁷ Yeni Ses Gazetesi 1 Temmuz 1926.

Şiirdeki Kudretine bir misal:

İSTİMDAD

Yok mu bir başka ilâcın gayri ey doktor yeter
Altı aydan fazladır aldım gece gündüz eter
Kâh eyserde zahame tazyik eder
Kâh ebherde tevessü midemi zorlar, iter
Kalbimi bir dinle çarpıntım geçen günden şedid
Nabzıma bir bak bugün halim geçen günden beter
Doğrusu senden hicabımdan sıkıldım, terledim
Aldığın tedbirlerle gelmedi bir damla ter
Vermedi sadra şifa daruların göğsüm yine
İşte öksürdükçe bak sesler verir güm güm öter

Sonra tedkik et, müdatımda göster ihtimam
Eyle teşhisi maraz evvel beevvel geçme ter
Nerde şimdi Paris'in, ya Berlin'in, İsviçre'nin
Doktorları, darütedavisi gözümde hep tüter
Dökmeyim artık etıbbayı zeman abru
Sıhhatin maülhayatiyle olub şadabter
Yat seririyatına "Talat" hakimi mutlakin
Bak nasıl âcil deva gökden iner, yerden biter
İltica eyle deri pür rahmeti peygambere
Andadır ancak dili bimare daruyi zafer
Ol tabibi Kibriya kim sidredir dispanseri
Arşı âladır seriri kadrine zerrin zifer

Mah ruyinden alır mahı şebi isra ziya
Tabişi ruhsarı âlinden bulur hurşid, fer
Yaresulellah harimi guyinin muştakiyım
İsterim kaçmak harimi guyine
Sen ki serdarı cünudi enbiyasın ben ise
Ordusunda ummetin naçiz, edna bir nefer
Haki paki Kabei guyin güzümde tütmede
Rehrüzgarımda nümayan neyleyim bihad hufer
Sen uzat desti şefaati perveri ihsanını
Bende yok bir çareyim dilhasteyim tabı sefer
Kalbi zarımda görüldü matemi şehriharam
Ruyi zerdimde belirdi sufreti mahı sefer
Ey nebiyyi muhterem, ey şafii yevmi nedem
Sen hidayet kıl, zeman, devran
Bak ne darular müheyyadır ülülemraz için
Edviye düsturıdır eczayî âlem pür iber
Ya nebiyallah, tedavi hanei lâhutına
Hastegânı ümmeti mehrumei biberkü ber
Nat güyan, dide giryan, pür figan tehli hân
Pa bürehne, baş açık, uryan elinde bir teber

Can atarlar âh, emma pür hatadır merhale
 Kafîle gümrah, hâdi yar, rehzen rahber
 Ey Medine dağları sizler verin bari geçid
 Ey bulutlar yol açın mesdudi rahı bahrü ber
 Ey beyabanı, hıyabanı cinandan sebz ter
 Ey müğaylanzarı, gülzarı iremden muteber
 Ey saba, sen bir peyamı hamilen gel subhdem
 Ey kebuter sen getir ol yari candan bir haber
 Ey ilâcı darı sun'î hikmetin müstahzarı
 Ey asistani deri ruhulemini vahy ber
 Sen şifa saz ol dili bimarıma zira beni
 Eyledi nazı etıbbayı zeman zirü zeber
 Elhazer, nazı etıbbayı zemandan elhazer⁸
 Batnı maderden buteyni eyserimde pür keder
 Ağrılar eyler yeminimden güzer, cismim bezer
 Şiddeti devri tasallübden şerayin derdnak
 Ramıhatın darbesi ekser gelir kalbim ezer
 Göz yaşı dök vusleti guyi habibullah için
 Dökme beyhude müdatında ey dil, simü zer
 Ey mekamı sidre sayi Yesribü Batha görün
 Hasreti tavfi harimi akdesin gönlüm üzer
 Örtünür mü naseza eller, yine puşideni
 Yad ayaklar mı yine havli şerifinde gezer
 Ey nesimi can fezayi vadii âli Kureyş
 Lutfedüb bir nebzecik benden yana eyle güzer
 Revzai paki nebiden bir avuç toprak getir
 üstüme ört, çeşmi ümmidim, seni gözler, süzer
 Ya resulellah kabul et riştei müjgânına
 Tal'ati zarın seninçün lülüü terler dizer
 Ey Hicaz, ey Kiblei İslam sen de bir görün
 Buk'ai pakinde toplansun revamı mütemer
 Ey Huda, yıkma elinle beytini, bigâneye
 Ey nebi, koyma nübüvet haneni olsun mermer
 Akmasun alztun olukdan hanı âli nesli beyt
 Hunı nesli âli beyti koyma olsun muhtemer
 Âhı vaveylâyı ehli hali bir tesir ver
 Âhü vaveylâyı ehli hali koyma bisemer

.....⁹
 Ben bu hasretle gidüb Şair "Nedim" in yanına
 Na'şımı ahbab bihlâs vaktaki gömer
 Kabrim üzre bir avuç tobrak alub bünyad eder
 Üstüne desti fena vaktaki bir sengin kemer

⁸ "Öyle bir derdi tedavi eylemekden ilmi tıb, acizü hayran iken söyle etıbba neylesün?"

⁹ Bir beyit eksiktir,

Pâre pâre intişar eyler, nedem azmı remim
Pür tekâsür cismimi vaktaki topraklar emer
Eylsün yarap zülâli rahmetin reyyan beni
Şems oldukca neharen münceli, leylen kamer
25 Temmuz 1926

Üsküdarla hakkında yazdığı bir şiiri
Üsküdarla gönül eğlendirecek yerler yok
Yüzüne atf-ı nigâh eyleyecek dilber yok
Mesela bir Kadıköy, bir Moda, bir Şişli gibi
Çay ziyafetleri yok, barları yok, konser yok
Mesela Avrupada hayli bulunmuş gelmiş
Fikri tahsili yüce kendi cüce monşer yok
Barkını farkına varmazdı fakat farkı tanır
dıl bilir şık giyini, can geçinir beyler yok
Aşıkân saye-i divara sığınmışlar hep
Şemsipaşada güneşten duracak bir yer yok

Bir Tıraş olmak için inmiş idim Cuma günü
Çarşunun kapalı dört tarafı berber yok¹⁰

¹⁰ Bu şiir merhum Şairin torunu Ferhal Üsküdarlı Kazdal ve değerli eşi Ferruh bey tarafından bana ulaştırılmıştır.